

At måle en elefants snabel

Sammenfatning af temadagen om informationskompetence den 20. januar 2004

Af Mette Bechmann og Mai Aggerbeck

Informationskompetence er et komplekst begreb! – et begreb, der er sammensat af mange forskellige kompetencer, og som tilskrives mange betydninger og er afhængig af den kontekst, hvori det indgår. Det gør det vanskeligt at måle.

Mette Bechmann

Bibliotekar

Handelshøjskolens Bibliotek i København,
mb.lib@cbs.dk

Mai Aggerbeck

Bibliotekar

cvu vita Ergoterapeut- og Fysioterapeutskolen
ma@cvuvita.dk



Inddeler vi de mere konkrete aspekter af begrebet, kan vi udarbejde spørgeskemaer og anvende andre udviklede typer tests, men ønsker vi at måle de højere niveauer, må vi tage andre metoder i brug, som for eksempel refleksive rapporter og interviews.

Vi har en tendens til at betragte begrebet ud fra et rationalistisk paradigme. Måske skal vi se på informationskompetencebegrebet med en ny optik.

Informationskompetence skal tænkes ind mange steder i arbejdslivet – og ikke kun diskuteres i lukkede bibliotekariske diskursrum.

Dette var de centrale budskaber i konferencen ”Informationskompetence – mål og måling” afholdt på Syddansk Universitet en kold vinterdag i januar.

Måling af hvad?

Annette Skov, studielektor, Institut for Informationsstudier, Danmarks Biblioteksskole, indledte temadagen med spørgsmålet om, hvad det er, vi ønsker at måle.

Informationskompetencebegrebet er det, der i diskursproget kaldes en flydende betegner – et begreb, som tilskrives mange betydninger. Derfor er det svært at måle. En særdeles vigtig pointe i Annette Skovs oplæg var at se informationssøgning som en læreproces i sig selv. Det er andet og meget mere end det at finde svar og indsamle informationer.

Annette Skov gav en god oversigt over begrebets mangfoldighed og begrebets forskellige niveauer – fra ”lower order thinking skills” til ”higher order thinking skills”, fra det at kunne anvende den boolske logik til at kunne forholde sig kritisk reflekterende til informationen. Annette Skov illustrerede med udgangspunkt i Christine Bruce fænomenografiske undersøgelser ”Seven faces of Information Literacy” de syv vinkler på informationskompetence som det sæt af færdigheder, der gør en person i stand til dels at erkende situationsbestemte behov for information, dels at formå at finde, bedømme og bruge den nødvendige information effektivt. Der er tale om vidt forskellige niveauer – metoden til måling afhænger af, hvad det er man vil måle, konkluderede Annette Skov. Som en mulig tilgang til de forskellige niveauer i litteratur- og informationssøgningsprocessen nævnte hun Blooms kognitive taksonomi, der er en kortlægning af den progression, der sker i tilegnelsen af viden (vurdere, syntetisere, analysere, anvende, forstå og vide).

I USA og Australien har læreanstalter en politik for informationskompetence med udgangspunkt i de to landes standarder for information literacy, formuleret af læreanstaltens ledelse og ledsaget af udførlige henvisninger på, hvordan politikken skal implementeres.

Hvad skal vi med informationskompetence?

Bent Gringer, sekretariatschef, Det nationale Kompetenceråd, satte begrebet informationskompetence ind i en spændende sammenhæng – dels som en selvstændig kompetence blandt de øvrige kompetencer, som Kompetencerådet opererer med, dels som et aspekt i nogle af de anerkendte kompetencer.

Bent Gringer startede med at erkende sin manglende indsigt i problematikken. Han vovede dog pelsen og startede med refleksioner over selve begrebet ’informationskompetence’. Han anså ikke begrebet for at være særligt velafgrænset/veldefineret – og mente, at der måske snarere var tale om en slags ”bindestregskompetence”, hvormed kompetencebegrebets ”ludermantalitet” viser sig – kompetence lægger sig med hvad som helst. Det betyder imidlertid ikke, at det ikke dækker over noget substantielt vigtigt. Det gør det. Spørgsmålet er bare, om det ikke er ”det sociale felt” – f.eks. bibliotekarer, biblioteksvæsen, biblioteksbrugere og undervisere, der har skabt behovet for et begreb på området, mere end det udspringer af et ”vidensdomæne”.

Som illustration af ’informationskompetence’ som et aspekt viste han sin grafiske »Bellis-model«, et forsøg på at indfange alle de bestanddele, der er i det overordnede begreb ’kompetence’; men anførte,

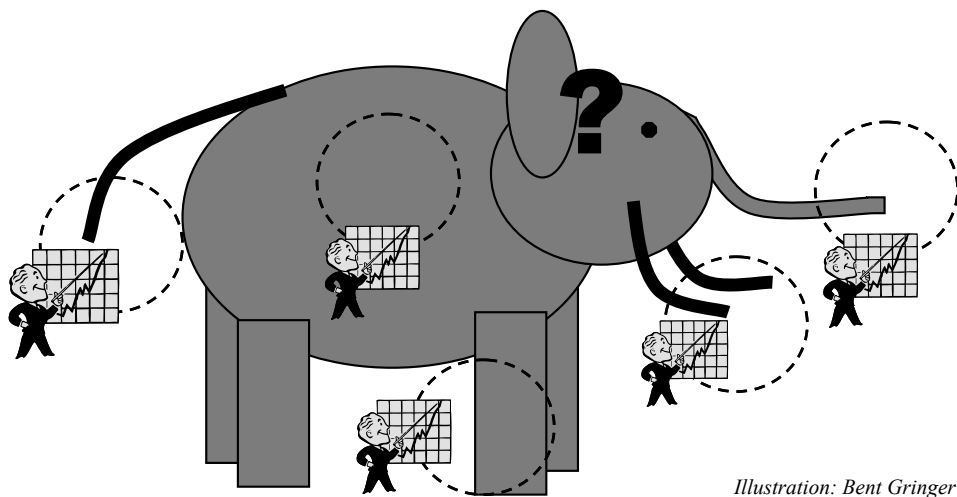


Illustration: Bent Gringer

at informationskompetence ikke nødvendigvis består af én kompetence, men er sammensat af mange forskellige elementer. Dette skal ses som en illustration af, at informationskompetence, ligesom de øvrige kompetencer, er kontekstafhængig: Der vil altid være en kobling til interesser, magt og hele det sociale felt, hvor kompetencen optræder.

Samtidig kom BG med et forslag til udvidelse af selve begrebet, så informationskompetencen ikke udelukkende handler om de informationer, der er hentet ved læsning af informationer fra trykte eller elektroniske medier, men at den også bør omfatte de informationer, der erhverves gennem samtaler med kolleger, gennem »kroppen« (brug af sanserne) og sågar gennem intuition.

Hvordan måler vi så noget, der har en så fuzzy definition?

Bent Gringer er stærkt skeptisk over for alle forsøg på at måle komplicerede fænomener på en simpel skala. Det har en tendens til at reducere ens synsfelt. Dette illustrerede han ud fra billedet af elefanten og et hav af blinde »målemænd«, der hver for sig måler et lille afsnit af elefanten, én måler stødtanden, én halen osv. Men ingen ser sig i stand til at måle hele elefanten – og selv hvis det havde været muligt: Hvad nu hvis elefantens »mål« kun giver mening i interaktion med andre elefanter.

Til sidst rejste Bent Gringer spørgsmålet, om virksomhederne har brug for individbåren eller organisatorisk informationskompetence. Hvilken forskel gør det for organisationernes vidensstrategi? Formodentlig er der brug for begge dele, men i et blandingsforhold.

Kompetencemiljøet udgøres af et samspil mellem ledelse, medarbejder, rum/redskaber og partnere samt påvirkes af udefra kommende faktorer. I den kognitive, individorienterede opfattelse af informationskompetence undervurderes det, man kunne kalde for »social life information».

Bibliotekerne har en tendens til at betragte informationskompetencebegrebet ud fra et rationalistisk paradigme, men måske skulle vi se på begrebet med en ny optik. Vi har brug for begrebet, men det kan måske hedde noget andet. Metodekompetence var Bent Gringers bud.

Evaluering af informationskompetence – teoretiske og praktiske overvejelser

Sheila Webber, lektor på Universitetet i Sheffield og blandt andet underviser i informationskompetence, gennemgik teoretiske og praktiske spørgsmål i forbindelse med måling af fænomenet. Hun indledte med at konstatere, at det, der havde størst indflydelse for en studerendes interesse for et fag, er måden, hvorpå deres indsats i faget blev bedømt. Det vil sige ingen bedømmelse, ingen interesse! Blandt andet derfor bør der i forbindelse med undervisning foretages en måling af den studerendes udbytte.

Der er også andre grunde til at evaluere, for eksempel for at kunne diagnosticere, hvor en studerende befinder sig videnskabsmæssigt på et givet tidspunkt, at kunne give udviklende feedback på den studerendes arbejde, at kunne afgive en karakter og at få idéer til forbedring af kurset.

Der er ikke nogen nem opskrift på en metode, der egner sig til at evaluere informationskompetence, da det er så komplekst

” For blot få år siden var der nul hits, når man foretog en søgning på begrebet informationskompetence i Google – i dag er der mere end 700 hits. ”

et begreb. Sheila præsenterede dog en række større testbaserede evalueringsmetoder, men hun mener også, at sådanne tests kræver lang tid til udvikling og opdatering, og at disse tests egentlig kun egner sig til at undersøge de simple aspekter af informationskompetencebegrebet.

For at kunne evaluere de komplekse aspekter må man benytte sig af andre metoder, såsom reflektive rapporter og studentportfolier. Som praktisk eksempel brugte hun sin egen evaluering af et længerevarende informationskompetencekursus.

Hun kom dog også med en række overvejelser omkring de mere generelle problemer med bibliotekernes undervisning i informationskompetence. I mange institutioner er der mange studerende pr. bibliotekar, bibliotekarerne har meget kort tid sammen med de studerende, og underviserne på institutionerne overvurderer de studerendes informationskompetence. I den sammenhæng så hun en stor udfordring i at overbevise undervisere og ledere om det vigtige i, at de studerende for alvor bliver informationskompetente.

Den udfordring har hun selv og Bill Johnston sat sig for at møde. Som en del af det, er de i gang med at foretage en fænomenologisk undersøgelse af forståelsen af og undervisningspraksis for informationskompetence hos engelske akademikere fra forskellige discipliner. Undersøgelsen er endnu ikke færdig, men der kan læses mere om den på <http://dis.shf.ac.uk/infolit/>.

Om forskellige metoder til måling af informationskompetence

Metoder til måling af informationskompetence hørte vi mere om i en veloplagt og provokerende præsentation af Niels Ole Pors, lektor ved Danmarks Biblioteksskole. Øverst på en liste over, hvorfor vi bør evaluere, står, ligesom hos Sheila Webber: Det, der måles, bliver gjort!

Læs i øvrigt Niels Ole Pors artikel i dette nummer af DF Revy.

Kampen om informationskompetence

Peter Gorm Larsen, leder af firmaet Policy, der blandt andet arbejder med IT og informationskompetence, indledte med at citere Sir Winston Churchill: *"This is not the end, this is not the beginning of the end, but....it is the end of the beginning"*.

For blot få år siden var der nul hits, når man foretog en søgning på begrebet informationskompetence i Google – i dag er der mere end 700 hits. Det beviser, trods den simple målemetode, en stigende interesse for begrebet, men ønsker vi endnu mere opmærksomhed omkring begrebet, må vi i sagens natur skrive mere om det i dagspressen, ikke blot i vores fagblade. Informationskompetence er et begreb, der skal sælges, og det kan kun sælges, såfremt det udtrykkes simpelt og gøres operationelt. Derfor definerer Peter Gorm Larsen til brug i sin markedsføring informationskompetence som: "evnen til effektivt at finde og behandle informationer", men hvordan begrebet ellers bør sælges og defineres er afhængigt af den kontekst, det indgår i.

Policy har udviklet en informationskompetencetest, hvor man testes i forskellige færdigheder, og hvor man bliver bedømt som informationskompetent:

- Når læring og information indgår som en naturlig del i at følge med på arbejdet.
- Når man kan anvende en personlig computer.
- Når man kan anvende informationsteknologi.

- Når man kan arbejde struktureret og avanceret, når der søges efter information.
- Når man evner at behandle informationen effektivt.

Som eksempel på arbejdet med Informationskompetence i praksis blev projektet "Det digitale Nordjylland" nævnt, hvor flere virksomheder blev opmærksomme på informationskompetence som en nøglekompetence, blandt andet i forhold til konkurrentovervågning, samt som en ressourcebesparende faktor i forbindelse med informationsøgning.

Afslutningsvis konkluderede Peter Gorm Larsen, at informationskompetence ikke kun handler om pc-kørekort og computere. Det handler om at generere bedre viden, bedre beslutninger og færre fejl. Det handler om effektiv læring i bedre læringsmiljøer. Det handler om at få informationskompetence ind i uddannelse og studieordninger. Det handler om at komme på banen også uden for biblioteker og uddannelsesinstitutioner.

Men det lykkes kun hvis vi formår at "keep it simple".

Nye publikationer

FUND OG FORSKNING



Bind 42 • 2003
DET KONGELIGE BIBLIOTEK • KØBENHAVN

Fund og Forskning i Det Kongelige Biblioteks Samlinger

Det Kongelige Bibliotek har udgivet bind 42 af *Fund og Forskning*. Værket er en omfattende sag på ikke mindre end 613 sider. Indholdet består af artikler skrevet på baggrund af forskning i Det Kongelige Biblioteks samlinger og spænder derfor emnemæssigt meget vidt. Her findes artikler om musikhistorie, helgener i den danske middelalder, undergrundslitteratur fra seksten- og syttenhundredtallet, enevælden, danske bogbind fra sidste halvdel af attenhundredtallet og fotografier fra Grønland. Som et tillæg findes nytilkomne titler fra perioden november 2001 til august 2003 til John T. Lauridsens bibliografi *Samarbejde og modstand, Danmark under den tyske besættelse 1940-45*. *Fund og Forskning* koster 300 kr. i abonnement og 500 kr. i løssalg (inkl. moms).

Insights@CBS

Handelshøjskolens Bibliotek i København introducerede i marts en ny forskningsbulletin med navnet *Insights@CBS*. Den nye forskningsbulletin afløser nyhedsbrevet *BizLibNjuuz*, som i løbet af sin udgivelsesperiode blev fokuseret mod forskningsformidling. I *Insights@CBS* vil man kunne finde bogomtaler, anmeldelser, omtaler af forskning og forelæsninger og aktuelle nyheder. Handelshøjskolen formidler også sin viden gennem forskningsbasen *Research@CBS*, ekspertbasen *Experts@CBS* og en database med arbejdsrapporter CBS-working papers. Sidstnævnte er under udvikling. *Insights@CBS* findes på adressen: <http://frontpage.cbs.dk/insights/> Abonnement er gratis.